

Oikeusvertailusta tutkijan menetelmänä

3.3.2026

Oikeusvertailu alkoi kiinnostaa minua 1990-luvun puolivälissä, kun päädyin opiskelijavaihtoon Nottinghamin yliopistoon. Olin valmistunut oikeustieteen maisteriksi ja halusin tehdä jatkotutkimusta. Kävin tapaamassa Ahti Saarenpäättä, joka antoi minulle Zweigert-Kötzin vertailevaa menetelmää käsittelevän perusteoksen. Se oli saksankielinen, enkä ymmärtänyt edes kirjan otsikkoa. Sovimme joka tapauksessa professori Saarenpään kanssa, että tutkisin Englannin jäämistöoikeutta ja vertaisin sitä suomalaisen sääntelyyn. Ajattelin ensi alkuun, ettei oikeusvertailu voi niin kovin vaikeaa olla. Oletukseni osoittautui virheelliseksi. Tutkimusmatkallani kohtaamieni haasteiden pohjalta rakentui väitöskirjani tematiikka: mitä vieraasta oikeusjärjestelmästä on tiedettävä, jotta säädännäistä oikeutta voidaan ymmärtää myös käytännön tasolla sovellettuna oikeutena.

Väitöskirjani nimeksi tuli *Oikeudellisen tiedon yhtenevyys ja sen esteet* (1999, Suomalainen lakimiesyhdistys). Selvitin siinä, mitä Englannin oikeusjärjestelmästä ja sen systematiikasta, oikeuslähteistä ja oikeudellisista toimijoista tulisi tietää, jotta sikäläisestä jäämistöoikeudesta – esimerkiksi lesken asemasta – olisi mahdollista saada luotettavaa ja ajantasaista tietoa. Kirjan nimen mukaisesti tutkin sitä, miten informaatiosta voidaan siilata tieto esiin, mitä tämä prosessi edellyttää, ja miten vierasta oikeutta koskeva merkityskoodisto on mahdollista purkaa. Jäämistöoikeuden valitsin vertailun kohteeksi, sillä se liittyy tiiviisti yhteiskunnalliseen arvojärjestelmään ja juridisiin traditioihin. Tämä tekee siitä haastavan vertailun kohteen. Jäämistöoikeudellisten säännösten tarkastelu valaiseekin erityisen hyvin esitiedon tärkeyttä vertailevissa tutkimuksissa.

Olen sittemmin keskittynyt oikeusvertailussa nimenomaan praktiseen puoleen ja hyödyntänyt oikeusvertailevaa menetelmää tarkastelemalla vieraan valtion oikeuden sisältöä eri näkökulmista ja eri tarkoituksissa. Olen myös kytkenyt oikeusvertailun kansainväliseen yksityisoikeuteen. Siinä oikeusvertailun tarve ei rajoitu vain tilanteisiin, joissa tuomioistuin soveltaa vieraan valtion oikeutta ja tarvitsee oikeusvertailevaa tietoa vieraiden säännösten sisällöstä ja lojaalista soveltamisesta. Oikeusvertailua tarvitaan myös esimerkiksi, kun selvitetään, mikä on jossakin vieraassa valtiossa lainvalinta- tai toimivaltasäännös, tai millä tavalla sellainen vieraan valtion instituutio voidaan tunnustaa päteväksi, jota oma aineellinen oikeus ei lainkaan tunne.

Jos mietin, mikä on tutkimustani ohjaava yleistavoite, on se vieraan valtion oikeuden kunnioittaminen. Oikeusvertailun yksi tärkeimmistä funktioista on mielestäni se, että ymmärrys vieraasta oikeusjärjestelmästä luo viitekehyksen, joka antaa tilaa avarakatseisuudelle, takaa eroavien oikeudellisten instituutioiden kunnioituksen ja vahvistaa kansainvälisten oikeussuhteiden ennakoitavuutta.

Kun oikeusvertailija pyrkii piirtämään johdonmukaisen ja selkeän kuvan vieraan valtion oikeudesta, hänen täytyy ymmärtää vierasta oikeusjärjestelmää sen sisäisestä näkökulmasta. Tavoitteena on nähdä vieraan valtion oikeuden sisältö samoin kuin kyseisen valtion oikeudelliset toimijat sen näkevät. Oikeusvertailuun tottumaton juristi vertailee mielellään eri oikeusjärjestelmien kirjoitettua oikeutta, vaikka tärkeintä olisi omaksua ajatus siitä, että oikeudellinen tieto elää järjestelmän rakenteissa ja sen sisäisessä systematiikassa, oikeuslähdehierarkiassa ja oikeudellisissa toimijoissa. Tämä pitää myös tuoda tutkimuksissa lukijalle ilmi. Oikeusvertailun teoriassa on lisäksi keskusteltu paljon siitä, minkä verran tutkijan pitää ymmärtää yleisistä yhteiskunnallisista virtauksista, kuten uskonnosta, historiasta, filosofiasta, tavoista, moraalista ja muista vastaavista. Tähän ei luonnollisestikaan ole muotoiltavissa yhtä

vastausta. Sinänsä selvää kuitenkin on, että kun tutkitaan muiden maiden oikeusjärjestelmiä, on mahdollista nähdä selkeämmin kotimaisen oikeuden rakenteellinen yhteys omaan yhteiskuntaan.

Oikeusvertailevasta menetelmästä todetaan usein, että kyse on oikeusjärjestelmien välisten erojen ja yhtäläisyyksien tutkimisesta. Tämä on tietysti totta, mutta liian vähälle painotukselle on jäänyt se, että tutkijan on pohdittava, miksi hän ottaa vieraan valtion säännökset mukaan tutkimukseensa ja miten vertaileva tieto palvelee tutkimuskysymystä. Samalla on arvioitava, palveleeko kohdejärjestelmän sääntelyn tarkastelu tutkimukselle asetettuja tarkoituspäriä. Vertailun tavoitteiden selkeyttäminen auttaa vertailumittarin konkretisoimisessa. Vertailumittarin harkittu muotoilu auttaa havaitsemaan oikeuskielen oikeusyhteisösidonnaisuuden ja erottamaan säännöstason vertaamisen tutkimuksesta, jossa oikeutta tarkastellaan toiminnallisena kokonaisuutena. Jos tavoitteet oikeusvertailulle puuttuvat, hajoaa tutkimus helposti käsiin, ja vieraan valtion oikeuden läpikäyminen jää muusta tutkimuksesta irralliseksi ja selostavaksi.

Oikeusvertailijan tehtävä ei ole helppo, eikä pitkäkään kokemus vaikuta muuttavan sitä miksikään. Päin vastoin, mitä enemmän vertailee, mitä laajemmalle vertailunsa ulottaa ja mitä enemmän vertailtavissa järjestelmissä on suuria rakenteellisia eroavuuksia, sitä useammin huomaa oman tietämyksensä rajat ja puutteet. Kokemuksen karttuessa tiedostaakin entistä vahvemmin, että jokaisessa oikeusjärjestelmässä on oma oikeudellinen mentaliteettinsa, historiallisesti sedimentoitunut oikeudellinen ajattelumalli. Saavuttaakseen optimaaliset tutkimustulokset olisi harteilta karistettava lopputuloksiin vaikuttavat kansalliset ajattelutavat. Missä määrin tätä voidaan pitää mahdollisena, jääköön vastaisten keskusteluiden varaan.

Kirjoittaja

Tuulikki Mikkola toimii kansainvälisen yksityisoikeuden ja perheoikeuden professorina Turun yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa. Hänen tutkimusintresseihinsä kuuluvat kansainvälinen yksityisoikeus ja oikeusvertailu. Oikeudenalakohtaisesti Mikkolaa kiinnostavat erityisesti parisuhde-, jäämistö- ja varallisuus oikeudelliset kysymykset.

Artikkelikuivitus. Tekoälyn tuottama kuva (ChatGPT-kuvageneraattori, 2026).

#kansainvälinen yksityisoikeus

#Oikeudellinen metodologia

#Oikeuskulttuuri

#oikeusvertailu

#Vieraan valtion oikeus

Similar Posts

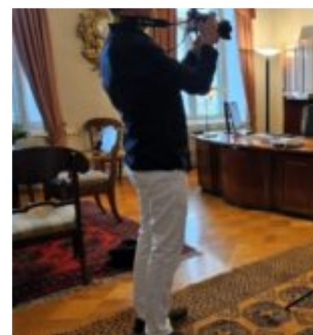
er Phiri
al
nd the
hts into

ntly
olitical
e Law.
interplay
n of
edom of
context of
governed
his...

17.02.2026 Martina Violante
**The Reproductive Rights
of Women with
Disabilities: the Great
Absentees in “Popular
Culture”**

What “popular culture” chooses to show also defines what a society considers desirable, legitimate, and worthy of rights. The invisibility of the bodies of women with disabilities is not a mere narrative absence, but a symbolic act that directly affects...

10.02.2026 Janne
**From the Fac
Office of the
of Justice**

I began serving as
Chancellor of Jus
supreme guardia
the beginning of
2025. I moved in
position from the
at the University
worked at...

Insights

Contact

insights@utu.fi

[Accessibility Statement](#)

[Privacy Notice](#)

ISSN 2984-5246